

02/2017

ІДЕА *List*

ФІЛОСОФІЯ ВЧИТЬ
СВОБОДІ

с.3

ЖИТЬ ВМЕСТЕ
В ГАРМОНИИ

с.8

КОСМОГОНИЯ
ПЛАТОНА

с.13

Культурний центр
«НОВИЙ АКРОПОЛЬ»
В УКРАЇНІ

NewAcropolis.org.ua
№7 • 02.2017

ВІННИЦЯ
NewAcropolis.org.ua/vinnytsya

ДНІПРО
NewAcropolis.org.ua/dnipro

ЗАПОРІЖЖЯ
NewAcropolis.org.ua/zp

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК
NewAcropolis.org.ua/ivano-frankivsk

КИЇВ
NewAcropolis.org.ua/kyiv

ЛЬВІВ
NewAcropolis.org.ua/lviv

МИКОЛАЇВ
NewAcropolis.org.ua/mykolaiv

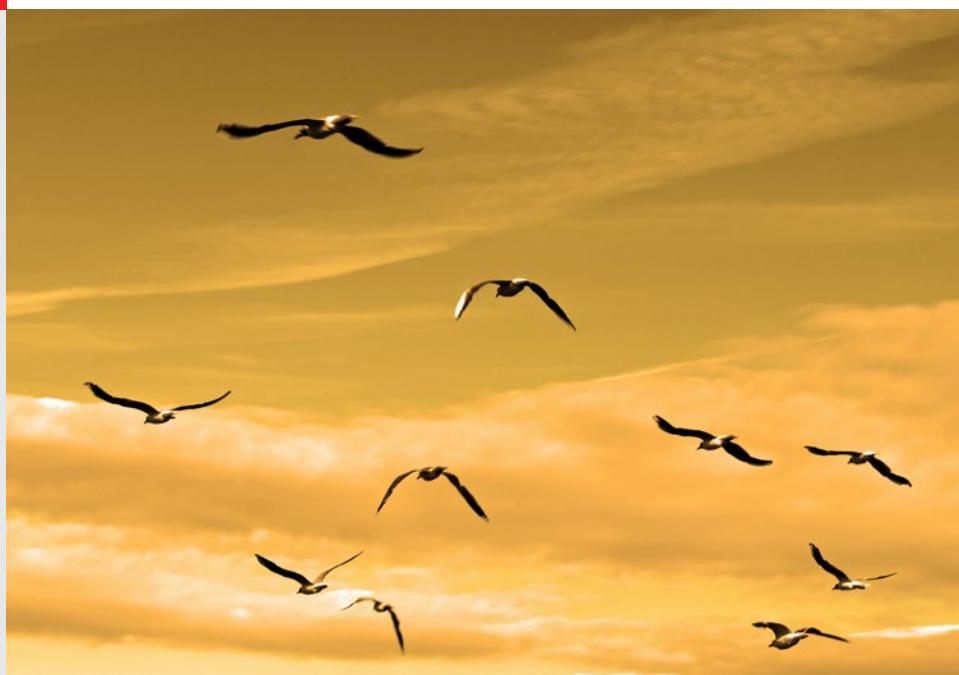
ОДЕСА
NewAcropolis.org.ua/odesa

ПОЛТАВА
NewAcropolis.org.ua/poltava

ХАРКІВ
NewAcropolis.org.ua/kharkiv

У НОМЕРІ :

- Філософія вчить свободі
- Жити вместе в гармонии
- Полонені матриці. Людина чи Машина?
- Космогонія Платона
- Освіта: Навіщо?

«...Людина нібито не літає... А крила має. А крила має!» — ці останні рядки з вірша Ліни Костенко щоразу наштовхують на глибокі роздуми. Чи заважає нам щось літати? Якщо так, то що саме? Чи, може, ми самі не дозволяємо собі піднятися в небо? В які моменти ми відчуваємо себе вільними? І як часто ми замислюємось над подібними питаннями.

У кожного знайдеться своя відповідь, проте в одному ми зійдемося напевне — внутрішню свободу ніщо не може обмежити. Ми абсолютно вільні обирати, як думати, як відчувати, як діяти і ким бути врешті-решт. Ми вільні навіть у тому, чи підкоритись обставинам, чи чинити всупереч.

Ми самі обираємо своє життя і своє небо. Від нашого бажання і стремління залежить, чи згадаємо про свої крила і чи зважимося на політ!

Літайте якомога частіше!

Гарної подорожі, любі читачі!

Редакція

ФІЛОСОФІЯ ВЧИТЬ СВОБОДІ

■ Інтерв'ю

Інтерв'ю зі старшим викладачем кафедри філософії та основ загальногуманітарного знання ОНУ імені І.І.Мечникова Неллі Адольфівною Івановою-Георгієвською (1956—2014).

Три роки тому організатори телепрограми «Великі українці» відвідали Одеський Національний Університет ім. І.І. Мечникова. В актовому залі молоді люди ділилися своїми думками з приводу того, хто ж гідний носити звання «Найвидатніша людина України». Одна зі студенток, підійшовши до мікрофону, назвала незвичне для столичних гостей ім'я — Неллі Адольфівна Іванова-Георгієвська. «Ця людина навчила мене думати, — посміхаючись, пояснила дівчина. Це мій вчитель філософії!» Така відповідь викликала підтримку серед студентів, які стоячи аплодували улюбленому педагогові.

Сьогодні наша співрозмовниця — саме Неллі Адольфівна Іванова-Георгієвська, старший викладач кафедри філософії та основ загальногуманітарного знання ОНУ імені І.І.Мечникова, член правління товариства «Одеська гуманітарна традиція» і просто педагог, який вже протягом багатьох років надиhaє молодь на вивчення філософії.

Неллі Адольфівно, що для Вас означає бути філософом?

Н.А. Колись батько європейської філософії, давньогрецький філософ Фалес був осміяний старою служницею, коли, споглядаючи рух небесних сфер, впав до ями. Цей випадок зазвичай тлумачать як демонстрацію своєрідності філософського роздуму, що підіймає погляд мислячого над повсякденним існуванням, щоби відкрився той вимір буття людини та світу, яке до філософського запитування вкрите покривалом наших забобонів. Філософ шукає ясних початків мислення, щоби справжні підстави ставали міцною опорою у філософському пошуку. Бути філософом — означає брати на себе відповідальність за відкриття сенсу світу і людського буття. Дерріда, який приголомшує всіх непересічністю і точністю думки, якось, розмірковуючи про феноменологічну філософію Гуссерля, написав, що філософія — це «прихильність уваги до приходу істини, що завжди вже заявляла про себе». І, як мені здається, ставки в грі тут високі: йдеться про Істину. Тому філософський роздум — це самопізнання та відповідальність, «вільне рішення, в якому сенс обдумується, щоби в слові стати підзвітним

й усвідомити небезпеку дороги», «взяти на себе обмін сенсом, щоби пильнувати за своїми мандрюваннями». І тоді спалахує світло Істини, здатне освітити світ і кожну частину його, що відкриває в цьому світлі свою справжню природу. Служниця глузувала з мудреця: «Фалесе, ти не бачиш, що у тебе під ногами, а сподіваєшся пізнати зірки!» А філософ показує, що по-справжньому зрозуміти, що робиться під ногами, можна лише тоді, коли стаєш чутливим до цього світла.

Бути філософом — означає любити Істину як цінну саму по собі, а не заради успіху, означає бути переконаним, що лише життя, узгоджене з нею, робить людину вільною. І, як говорив інший мислитель, Ратцингер, любити її без наміру.

Кого з видатних філософів та чому Ви вважаєте своїми вчителями?

Н.А. Тих, хто приймав як основу буття і пізнання, як мету життя і діяльності Істину. І хто переконливо вчив жити в ній, прагнути до її осягнення та втілення у власному існуванні. Зокрема:

Платона, який показав, що істина не може бути зведена до звичних реалій, і що розум повинен осягати її, перебуваючи у вищому вигляді шаленства — любові до неї. Мене колись вразила ця пристрастність пізнання.

Тому Аквінського, великого розуму теолога й філософа, що затвердив у межах універсального вчення правомочність людського розуму перед лицем віри й Одкровення. Він розумів свободу як те, що становить природу людини, як незалежність від зла, що передбачає особисту відповідальність людини перед Істиною. Переконаного в тому, що повнота

буття і порятунок душі людини можливі лише в Істині, для нього тотожній Богіві.

Декарта, що відкрив для дослідження трансцендентальну сферу свідомості і що запропонував чіткі правила методу, які дозволяють досягти дійсного знання. Що свято вірив у те, що щасливим людину робить найбільшою мірою пошук істини.

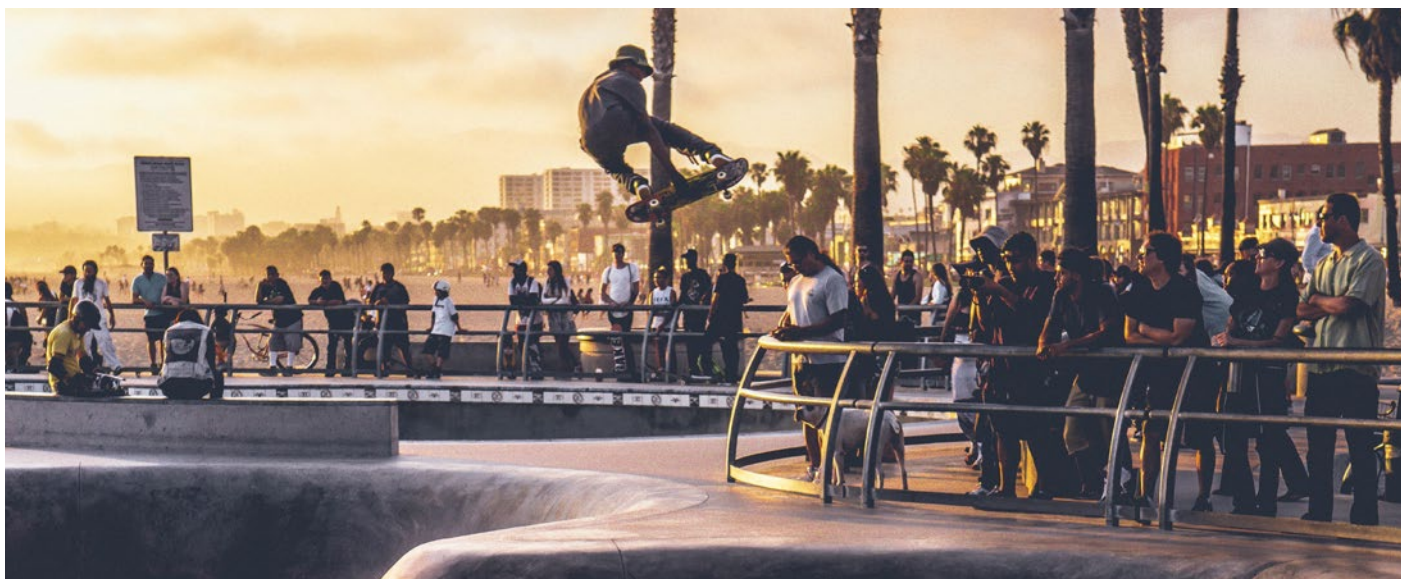
Гуссерля, що зумів у кризову епоху першої половини XX століття зберегти віру в людський розум, орієнтований на пошук Істини. Що створив феноменологічне вчення, яке інший філософ XX століття, засновник філософської герменевтики Гадамер, назвав найправдолюбнішою й найсумліннішою філософською школою.

Едіт Штайн, яка в безумстві нацистського концтабору, в газовій камері якого вона загинула, зберегла віру в Істину й людський розум. Істотний вплив на мене зробив сформульований нею принцип, який веде до Істини через віру: зважитися, не отримавши натомість жодної гарантії.

Кароля Войтилу (з 1978 р. — Іоанн Павло II, Його Святість Папа Римський), що створив етичне вчення, яке проголошує євангельськими словами «Не бійтеся!» — важливий принцип людського буття, волає до кращого в людині і що дає їй відбутися як особі перед лицем Божественної Любові і Нескінченності.

У наш час часто говорять, що молодь втратила життєві орієнтири, слідує не тим ідеалам і цінностям. Чи згодні Ви з цією думкою?

Н.А. Я скоріше говорила би не про молодь, що втратила життєві орієнтири, а про ту ситуацію, в якій зараз перебуває людство і

яка відмічена втратою певних духовних орієнтирів. Платонівське протиставлення світу дійсного буття, в якому перебуває нематеріальна сутність, вічна й незмінна, і земного світу речей, тлінних і мінливих, а тому лише копій, тіней, що недосконало відображають своїм мінливим існуванням оригінали, — це протиставлення поступове поступово переставало бути дієвим. Коли в середині XIX століття прозвучало ніцшеанське «Бог помер», він зафіксував зупинку значущості цього протиставлення, коли людина перестала визначати своє буття в світі надчуттєвими духовними підставами. Сучасна ситуація показує повну відсутність розрізнення «оригіналу» та «копії», коли несправжнє вписане в структуру реальності, коли дійсність структурується ілюзією, коли вся реальність має характер симуляції. Філософи характеризують сучасне життя людини в суспільстві як виставу, коли певні форми бачення світу об'єктивуються у вигляді соціальних видимостей, які у свідомості тих, хто їх споживає, мають очевидну онтологічну перевагу, внаслідок чого життя підпорядковується цим формам. При цьому мова цих вистав, зберігаючи свій характер видимості, за

словами Гі Дебора, є дискурсом непрозорим і еліптичним, тому що видовищний дискурс замовчує все, що йому не підходить. Така організація дискурсу вистави дозволяє йому бути засобом фальсифікації суспільного життя та міфологізації свідомості. Як писав Беньямін, в таких умовах і самосвідомість соціального класу набуває форми не стільки політичної, скільки театральної. Такий характер сучасної дійсності — від найпростіших буденних речей, коли в магазині пропонується «найкраща зубна паста в світі» у цьому твердженні знято протиставлення кращої пасти поганій пасті, тому що під назвою «найкраща» може бути якраз погана, до складних моментів життєвого вибору й морального вчинку, коли навіть богослужіння набуло рис шоу. Я розумію, що не всі люди добре себе почувають у такому смисловому контексті. Але він зараз такий. У чому може бути вихід — важко зараз сказати. Але якщо пам'ятати погляд на історію філософської думки сучасного філософа Гесле, то за суб'єктивізмом і скептицизмом, що з нього витікає, і нігілізмом обов'язково приходить пошук нових абсолютних підстав. Тож шукаймо!

Як же пробудити у молоді інтерес до вічних цінностей, філософії?

Н.А. Я не думаю, що у молоді інтерес до вічних цінностей засинав. Просто кожен під «вічними цінностями» розуміє те, що може залежно від свого життєвого горизонту. Тому важливо розширювати життєвий горизонт, перш за все за допомогою освіти. Не просто передаючи якусь інформацію, а довіряючи учня його свободі. Створюючи умови для того, щоби молода людина могла в усій повноті реалізувати себе, взявши на себе відповідальність за своє життя, свої рішення і вчинки. Таким чином, тільки допомагаючи людині стати самою собою, можна повернути її погляд до істинної людини в собі самій. Тієї особистісної основи, яка завжди звернена до Істини, до вічних цінностей. Це можна зробити за допомогою філософії, звичайно. Але головним чином — навчаючи собою. Своїм прикладом. Не брехати.

Ким має бути філософ у першу чергу: теоретиком чи практиком?

Н.А. Філософ, що здійснює пізнання світу і людини в ньому, — теоретик, в тому розумінні, що філософія — це уможлядне пізнання, це перебування думки в світі суті й сенсів. І практична філософія, теж теоретична за формою,

в її назві зафіксована природа об'єкту вивчення. Але є філософські вчення, в яких стверджується, що сенс буття не може відкритися в теоретичній установці, що реалізовується, зокрема, в науковому пізнанні. Істина відкривається не за допомогою використання методів, не теоретично, а в процесі проживання людиною життєвих ситуацій, коли формою пізнання стає екзистенційна подія. Так, Гайдеггер показує, що чоловік осягає сенс себе як кінцевої істоти не за допомогою теоретичного дослідження, а через страх смерті, що відкриває тимчасовий характер людського буття, його історичність. Але весь роздум Гайдеггера про це сповна теоретичний.

Що Ви радите молодим людям, які вибрали навчання на філософському факультеті?

Н.А. Уважно вдуматися в слова Гегеля: «Філософія як наука розуму призначена для всіх. Не всі досягають її, але це інша справа». Не буває розуму, не здібного до філософії. Необхідне зусилля, щоб розум зумів реалізувати своє вище покликання. Важливо пам'ятати, що філософія навчає головному — свободі. Свободі не в розумінні незалежності від усього (це вульгарне, погане розуміння свободи), а справжній свободі, коли людина в думці, у слові, у дії покладається на Істину і несе власну відповідальність за свій вибір.

Ви викладаєте в першу чергу студентам, для яких філософія не є основним предметом. Чи це ускладнює завдання?

Н.А. Справді, я читаю на філософському факультеті 2 спецкурси для студентів 3 і 4 курсів, а велика частина моєї навчальної роботи — це курс філософії для студентів шести спеціальностей філологічного факультету.

І ще так само їм — курс основ герменевтики, а також курс для магістрів-журналістів. На жаль, в учбовій програмі не так багато годин віддано філософським дисциплінам. Тому розвернути філософствування в усій повноті філософських проблем, звичайно, неможливо. Та й такий курс має інші цілі: показати методологічне значення філософії для всіх видів пізнання. Навчити студентів, майбутніх фахівців, у цьому разі, філологічної сфери пізнання, бути уважними до передумов власної професійної діяльності, до чого пристрасно закликає філософія. Я б не стала говорити, що це ускладнює викладацьке завдання — хіба що в такій ситуації викладачеві потрібно орієнтуватися у філологічних науках. Мені це нескладно: я здобула першу освіту на філологічному факультеті.

Як Вам здається, чи побачить ще світ видатних філософів, або ж XXI століття не може бути епохою філософії?

Н.А. Я переконана, що філософія не може стати непотрібною людині, тому що людина завжди поважно дивитиметься на світ як на універсум, знаходячи для кожного виду сущого його місце. Тому рано чи пізно з'являтимуться люди, здатні заглянути під покрив наших забобонів, накинута на світ, і побачити проблиск нового сенсу.

Сучасний світ наповнений міжнародними конфліктами. Чи є, на Вашу думку, філософська дорога вирішення цієї проблеми?

Н.А. Філософія в XX столітті уважна до проблеми взаємин людини з іншою людиною, однієї культури — з іншими, однієї нації — з іншими. Існують філософські вчення, які розробляють основи діалогу між людьми. Це такі філософські напрями, як філософія діалогу, комунікативна філософія, філософська герменевтика, респонзивна феноменологія, феноменологічна етика. В них пропонуються різні рішення, але головне в них усіх — розуміння того, що в сучасному світі неможливо існувати, замкнувшись від усіх у сфері власного існування. І досягти самоідентичності можна лише перед лицем Іншого. А це вимагає здатності чути Іншого, відповідати на його заклики. Але коли, в яку епоху світ слухав поради філософів? Філософія про це теж може говорити з усією повнотою властивої їй іронії.

Інтерв'ю було записане у 2012 р.

 Джерело

ЖИТЬ ВМЕСТЕ В ГАРМОНИИ

(сосуществование друг с другом)

■ Делия Стейнберг Гусман

Тот, кто не умеет жить вместе с другими людьми, точно так же не умеет жить с самим собой. Того, чего ты не можешь достичь с другими, ты не можешь достичь и для самого себя.

Д. С. Гусман

Человеческое единство

Мы убеждены, что души людей имеют одну и ту же природу и что не имеет смысла опираться на различия во внешней форме наших тел. Ведь мы работаем ради развития и проявления души, которая очень часто пребывает в спящем состоянии, которая умеет только сталкиваться с чем-то или любить что-то, когда ее вынуждают к этому обстоятельства.

Доверие побеждает разлад

Слово *unificar* («соединять», «объединять») происходит от латинских слов *unus* и *facere* — «делать одно», то есть объединять различные, но связанные части и сочетать их таким образом, чтобы достигалось гармоничное и однородное единство. Это акт сближения, соединения, при отсутствии которого каждая из частей или каждый из людей следуют

своими путями — что само по себе не плохо, — но при этом оказываются разобщенными, разъединенными и даже противоположными. Без этого усилия по объединению мы жили бы в постоянном хаосе, в котором очень трудно было бы найти смысл существования и смысл отдельных ситуаций.

В самом деле, болезнь, поразившая наше время — и тянущаяся уже довольно долго, — это сепаратизм, раздробление, открытая борьба между лагерями, которые становятся все мельче, так что в конце концов все сводится к борьбе одного человека против другого. Это происходит в сфере политики, культуры, религии, искусства, в обществе и в семье; мы видим это на улицах мегаполисов, и признаки этого уже появляются в маленьких городках. Недоверие царит в душах людей, и это приводит сначала к невежливости, а потом к грубости, раздражению, отсутствию угрызений совести, неискренности, эгоизму.

Всем нам вместе и каждому в отдельности нужен солидный запас чувства единства. Нам нужно вновь испытать ощущение огромной семьи — человечества, счастье дружбы, взаимное доверие, желание сотрудничать и помогать, способность вновь посмотреть в глаза и увидеть свет истины вместо пугающих теней.

Философская дружба

Нам так недостает ее, и мы хотим ее вернуть — ведь мы знаем, что она никогда не переставала существовать. Философская дружба — это то, в чем заключена любовь к познанию, и передача его от одного человека к другому, то, что преодолевает все испытания времени, то, что создает узы поистине братские, хотя и не предполагает кровных уз.

Поэтому мы и даем ей определение философской, пусть даже и не называем ее так в повседневной жизни. Она философская, потому что в ней есть и любовь, и стремление к познанию. Она помогает двум или более людям узнавать и понимать больше, начиная с самих себя. Она пробуждает уважение, терпение и постоянство, она прощает, не переставая исправлять ошибки, и побуждает каждого становиться лучше, чтобы быть достойным своего друга. Она пробуждает чувство единства и взаимной помощи в любую минуту, она знает, как выдержать расставания и страдания, болезни и нужду.

Мы называем ее философской, потому что полагаем, что только разделяя общие идеи, жизненные цели, дух служения и стремления к совершенству можно создать такую дружбу, которая не станет цветком-однодневкой или мимолетной летней грозой.

Толерантность

Толерантность необходима в отношениях между всеми людьми; она поднимается над поверхностными различиями и опирается на основные, глубинные качества человека, который остается одним и тем же на всех широтах, под любой телесной оболочкой и в самых разнообразных формах бытия.

Сосуществование начинается с самого себя

Не всегда легко отделить то, чего хочет тело, от того, что требуют эмоции или просит наш разум, тем более что эти требования и просьбы не всегда ясные и не всегда постоянные.

Безусловно, необходимо согласие между этими факторами, образующими нашу личность. Эта формула предварительного сосуществования позволит нам потом развивать столь важное сосуществование с другими.

Внести мир в самого себя

Залог нашего внутреннего мира — в том, чтобы ослабить свои недостатки силой собственных достоинств, сократить свои негативные аспекты и оставить место аспектам позитивным, но пока скрытым.

Это мир с самим собой и с другими.

Это мир, рождающийся из сосуществования, из согласия.

Это те спокойные победы, которые мы можем одерживать каждый день, не причиняя боли ни себе, ни другим...

Делиться тем, что открыл в себе и мире

Сосуществование невозможно, когда недостает благородства и щедрости любви и когда преобладает всепоглощающее чувство собственной уникальности и неповторимости.

Чтобы сосуществовать, надо расширять сознание и вмещать в него всех живых существ, понимать жизнь во всех ее проявлениях и воспринимать бесконечность вселенной. Нужно узнавать и ценить все существующее... И иметь мужество делиться тем, что открыл, со всеми, кто рядом.

Никто не сможет достичь самореализации, не ценя реализацию других.

Фрагменты из книги Д. С. Гусман "Философия для жизни"

 [Оригинал статьи](#)

ПОЛОНЕНІ МАТРИЦІ. ЛЮДИНА ЧИ МАШИНА?

■ Джиллад Соммер

Технічний прогрес протягом останніх десятиліть докорінно змінив наш спосіб життя. Вже навіть важко собі уявити, як ми жили раніше, коли ще не було ані поновлень статусу, ані селфі, ані електронної пошти? Що робили люди до появи YouTube, Facebook, Twitter?

Проте у наш час існує двоєке ставлення до прискореного розвитку техніки.

З одного боку, багато людей схильні вважати технічний прогрес ознакою культурного прогресу. Звідси випливає, що покращання техніки означає покращання суспільства і, загалом, краще життя. Дехто навіть вважає, що всі проблеми людства якось будуть розв'язані за допомогою техніки, яка просто має зробити ще один крок у своєму нескінченному розвитку, щоби покласти край стражданням (бідності, злидням) і забезпечити здорове та комфортне життя для всіх.

З іншого боку, є люди, їх меншість, які вважають техніку джерелом усіх бід. На їхній погляд, саме технічний прогрес спричиняє всі наші проблеми, і позбутися їх можливо лише шляхом повної відмови від техніки та всього, що з нею пов'язане.

Спробуємо розглянути, що в реальному житті може свідчити на користь кожної із цих двох позицій.

За допомогою техніки в цілому були покращені деякі види медичної допомоги, сані-

тарія та якість життя пацієнтів по всьому світу. Техніка дала нам можливість зручно спілкуватися з людьми, що перебувають на іншому кінці світу, та поновлювати втрачені зв'язки. Вона також дала нам доступ до величезного різноманіття форм віртуальної діяльності, зробила інформацію доступнішою, ніж будь-коли. Вона зробила наше життя багато в чому зручнішим.

У той же час, за допомогою техніки були розроблені нові види сучасної зброї, яка може вбивати людей з більшою «ефективністю» (а з появою на воєнному ринку штучного інтелекту стане ще гірше). Техніка уможливила масове виробництво неякісних харчів (фаст-фуду), що призвело до зниження якості життя та підвищило ризик невиліковних захворювань. Безконтрольне використання техніки завдає шкоди довкіллю, дозволяє занадто жорстоке поводження з худобою.

На особистісному рівні техніка часто роз'єднує нас з тими, хто поруч, бо постійно відволікає нас, і не завжди для потрібної чи корисної діяльності.

Мабуть, для кожного позитивного твердження існує негативний відповідник. Перш за все, це тому, що техніка є інструментом, і, як будь-який інструмент, може використовуватись для добра або для зла. Сама по собі техніка не має морального значення.

Ножем, як одною із форм техніки, можна порізати яблуко або вбити людину. Морального значення інструментові надає тільки жива істота, котра, як нам відомо, здатна розуміти і сприймати мораль, і ця істота — людина.

Таким чином, техніка не тотожна прогресу. Найкращий інструмент не робить кращою людину.

Засловами філософа Хорхе Анхеля Лівраги, римський колісничний не був розумнішим чи мудрішим за сучасного водія спортивного авто. Чи неодмінно сьогоднішній користувач планшета мудріший за давньоєгипетського писаря? Читаючи брутальні коментарі в YouTube, ми впевнено можемо сказати — ні.

Важливим чинником була, є і завжди буде людина, а не машина. Ми зазвичай шукаємо вихід в розробці нових методів та техноло-

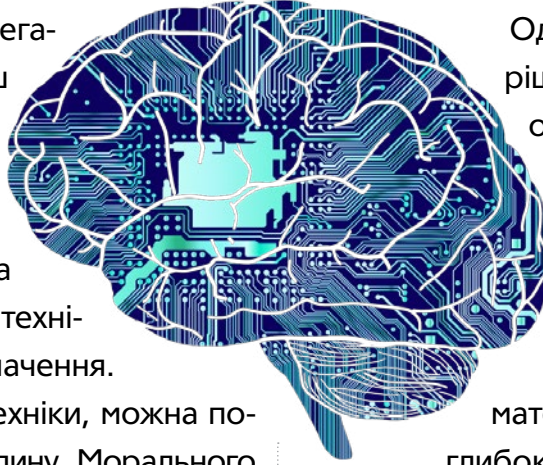
гій. Замість того, щоби зосередитись на людському чиннику й підтримці позитивних змін в людині шляхом освіти, ми зосереджуємось на зміні технічних засобів, на їх покращенні, тому що так простіше і відчутніше.

Однак техніка не може вирішити проблем людства чи окремої особи, оскільки від матеріальних засобів можна очікувати тільки матеріальних результатів.

Якщо ми згодні з тим, що людина — це не просто матеріал, тоді для вирішення глибоких екзистенціальних проблем, що вразили сьогодні людство, нам потрібні ґрунтовні, глибокі засоби впливу, які мають бути філософськими і духовними.

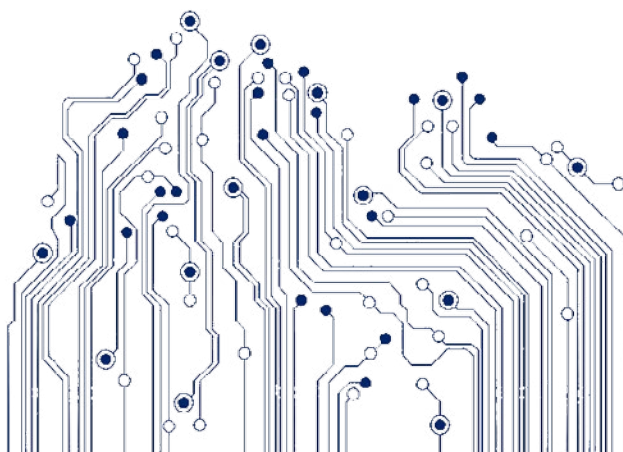
Ось чому сьогодні, більше, ніж будь-коли, потрібно задіяти найціннішу техніку — наш розум, аби розуміти й розумно застосовувати технічні засоби, таким чином, щоби вони не відтісняли людину на задній план і не обмежували нас у пізнанні життя в усій його красі.

Відмітимо також, що техніка — це не диявол. У цьому світі дияволом, можливо, є тільки людина, коли вона не усвідомлює своєї віковичної сутності, коли її діями керують імпульси від найнижчих планів її єства, а саме — коли вона діє як робот, а не як людина.

Переклад з англійської: Олексій Марусяк,
Тетяна Хільчевська

 [Оригінал статті тут](#)

КОСМОГОНИЯ ПЛАТОНА

■ Андрей Любонько

Все, в ком есть хоть малая толика рассудительности, перед любым неважным или важным начинанием непременно призывают на помощь божество. Но ведь мы приступаем к рассуждениям о Вселенной, намереваясь выяснить, возникла ли она и каким именно образом... значит, нам просто необходимо, если только мы не впали в совершенное помрачение, воззвать к богам и богиням и испросить у них, чтобы речи наши были угодны им.

Платон, «Тимей», 27b

Вступление

Философию принято делить на три части¹: этику — учение о человеке, физику — учение о природе и метафизику — учение о запредельном. С этой классификацией можно связать три типа вопросов: Что есть я?, Что есть не-я? и Что есть над-я?. Посредством ответов на эти вопросы, мы стремимся понять себя, понять мир, который нас окружает, и что лежит за пределами проявленного мира. В античной философии, особенно у Платона, эти три части взаимосвязаны и вместе образуют

сетку представлений, понятий, концепций, через которые воспринимается мир, явления, человеческий опыт. Поэтому говоря о физике и космогонии Платона важно помнить направленность всей его философии. У Платона, в отличие от Аристотеля, нет книг под названием «Этика», «Физика» и «Метафизика». Многие его диалоги являются продолжением других — тема, поднятая в одном диалоге, продолжается в следующем. Собственно, все учения так тесно связаны, что как только затронешь один вопрос, приходится затронуть и все. Так, говоря о диалектике, т.е. учении о методе, необходимо затронуть теорию познания, а именно, что истинное знание имеет своим объектом не явления, а идеи, и что это познание есть, в сущности, только припоминание врожденных идей. Следовательно, теория познания тесно связана с учением Платона об идеях. Это же учение об идеях связано всецело с нравственным посылом Платона, сущность которого такова: цель жизни — благо, а не удовольствие; жизнь имеет глубокий нравственный смысл и должна служить воплощению стремления человека к вечности, ибо она есть только обрывок вечного бытия. Наконец, это этическое учение тесно связано с физическим учением о материи как «не сущем», с учением Платона

¹ Цицерон делит философию Платона на диалектику, физику и этику и приписывает это деление самому Платону, но по Сексту Эмпирику оно принадлежит ученику его Ксенократу, а не Платону, хотя он и признается духовным его родоначальником [Грот 2007]

о физическом мире как подобии бытия, своего рода пене на поверхности океана вечности.

Общие замечания о диалоге «Тимей»

«Тимей» — поздний диалог, который был написан в 360 году до н.э., когда Платону было около 60 лет. «Тимей» можно считать продолжением диалога «Государство», которые вместе с «Критием» и «Клифонтом» образуют восьмую тетralогию² согласно Диогену Лаэртскому.

Композиция диалога состоит из трех неравных частей. Вначале Сократ вкратце пересказывает концепцию идеального государства, ссылаясь на предыдущий диалог «Государство». Затем Критий рассказывает легенду об Атлантиде, которая находит продолжение в диалоге «Критий». Большую часть составляет речь астронома и пифагорейца Тимея. Тимей — это реальная историческая личность, некоторые исследователи приписывают ему трактат «О душе мира», который не сохранился.

Основные вопросы, которые поднимаются в «Тимее»:

- причины и первоначала Космоса³,
- представление о мировой душе,
- учение об элементах,

- возникновение человека и других живых существ.

Говоря о характере изложения необходимо отметить важный момент — Платон не утверждает, что изложенное в диалоге есть полная истина. По словам Платона — это есть «правдивое сказание», или «правдивый миф»⁴. В тексте можно встретить слова «вероятно», «возможно». В начале диалога говорится, что когда кто-то принимается за обсуждение столь сложных тем, необходим подходящий язык. Так как средства языка ограничены, то определенные, особенно метафизические, понятия не могут быть выражены полностью. В некоторых вопросах единственно, на что можно рассчитывать, утверждает Платон, это «правдивый миф».

”

А потому не удивляйся, Сократ, если мы, рассматривая во многих отношениях много вещей, таких, как боги и рождение Вселенной, не достигнем в наших рассуждениях полной точности и непротиворечивости. Напротив, мы должны радоваться, если наше рассуждение окажется не менее правдоподобным, чем любое другое, и притом помнить, что и я, рассуждающий, и вы, мои судьи, всего лишь люди, а потому нам приходится довольствоваться в таких вопросах правдоподобным мифом, не требуя большего.

«Тимей», 29b

То есть в диалоге Платон использует не только рационально-логические методы, но также образы или элементы мифа.

² Тетralогия — группирование диалогов Платона по 4 (тетра) диалога. Диоген Лаэртский [Диоген Лаэртский «О жизни, учениях и изречениях знаменитых философов»] выделяет 9 тетralогий и приписывает это деление Фрасилу, придворному ученому и астрологу императора Тибея.

³ Космос с греческого κόσμος, что буквально означает «упорядоченный», «украшенный». Согласно Диогену Лаэртскому, Пифагор был первым, кто назвал Вселенную «Космосом».

⁴ В тексте «Тимей» [29b] «правдивое сказание» — это перевод 'eikōs muthos, что можно также перевести как «правдивый миф»

Две причины

Одно из базовых положений, на котором строятся дальнейшие построения в диалоге, связано с вопросом о причинах.

”

Все возникающее должно иметь какую-то причину для своего возникновения, ибо возникнуть без причины совершенно невозможно.

«Федон», 28a

В диалоге говорится о двух видах причин. Одна причина связана с материальной составляющей Космоса и у Платона называется Необходимость. На современном языке это можно соотнести с естественными или материальными причинами. Но согласно Платону необходимо допустить или признать, что наряду с естественными причинами существует и другой вид — причина разумная. Другими словами, есть определенный разум или нечто, благодаря которому все существует в проявленном Космосе. Упоминания об этом роде причин можно найти в диалоге «Федон»:

”

... [кто-то мог сказать] «Сократ сейчас сидит здесь потому, что его тело состоит из костей и сухожилий и кости твердые и отделены одна от другой сочленениями, а сухожилия могут натягиваться и расслабляться и окружают кости — вместе с мясом и кожей, которая все охватывает. И так как кости свободно ходят в своих суставах, сухожилия, растягиваясь и напрягаясь, позволяют Сократу сгибать ноги и руки. Вот по этой-то причине он и сидит теперь здесь, согнувшись». И для беседы нашей можно найти сходные причины — голос, воздух, слух и тысячи иных того же рода,

пренебрегши истинными причинами — тем, что, раз уж афиняне почли за лучшее меня осудить, я в свою очередь счел за лучшее сидеть здесь, счел более справедливым остаться на месте и понести то наказание, какое они назначат. Да, клянусь собакой, эти жилы и эти кости уже давно, я думаю, были бы где-нибудь в Мегарах или в Беотии, увлеченные ложным мнением о лучшем, если бы я не признал более справедливым и более прекрасным не бежать и не скрываться, но принять любое наказание, какое бы ни назначило мне государство.

Нет, называть подобные вещи причинами — полная бессмыслица. Если бы кто говорил, что без всего этого — без костей, сухожилий и всего прочего, чем я владею, — я бы не мог делать то, что считаю нужным, он говорил бы верно. Но утверждать, будто они причина всему, что я делаю, было бы крайне необдуманно. Это значит не различать между истинной причиной и тем, без чего причина не могла бы быть причиной.

«Федон», 99a

В «Тимее» разные роды причин выводятся на более общий, более абстрактный уровень. Более того разумной причине приписывается более важная роль по сравнению с естественной причиной:

”

Итак, почитатель ума и знания должен рассматривать прежде всего причины, которые связаны с разумной природой, и лишь во вторую очередь те, которые связаны с вещами, движимыми извне и потому с необходимостью движущими другие вещи. Так надо по-

ступать и нам, а потому будем разграничивать причины двух родов: одаренные умом, которые производят прекрасное и доброе, и лишенные разума, которые вызывают все случайное и беспорядочное.

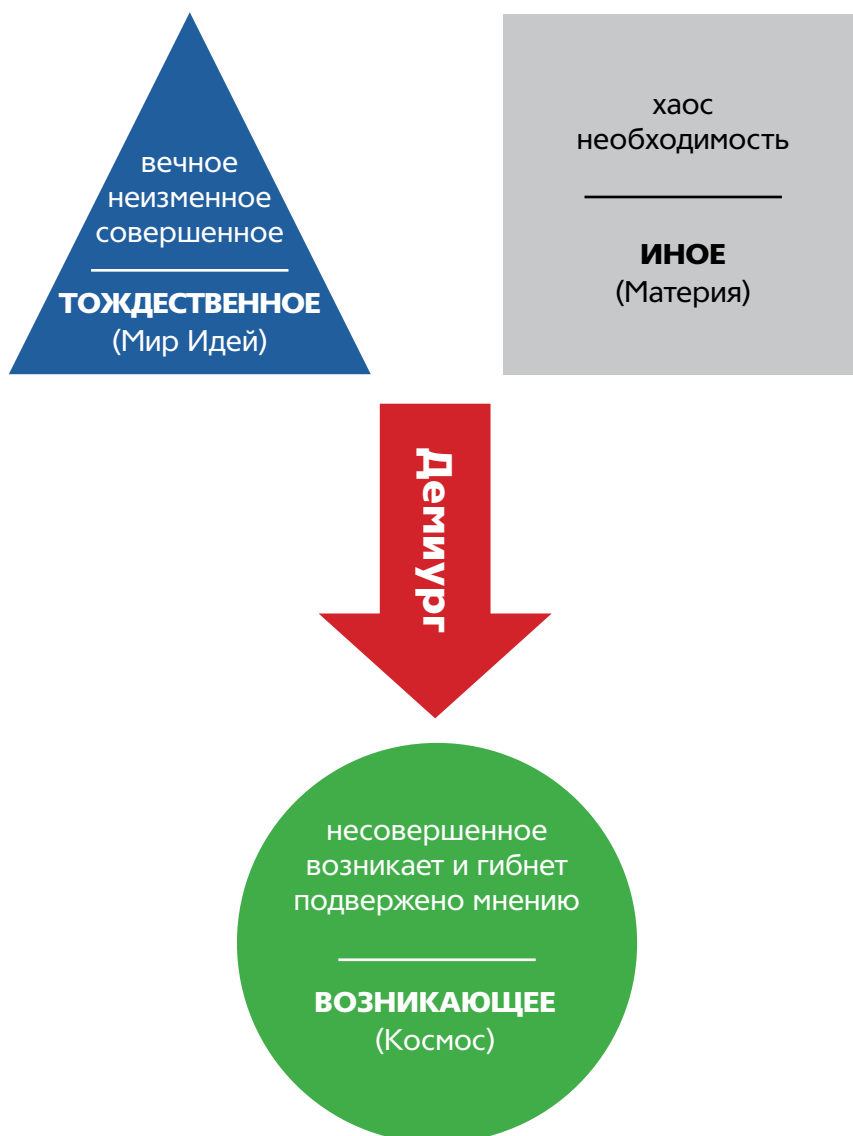
«Тимей», 46е

вечно присутствующее, в нем нет недостатков и противоположностей. Это можно назвать Духом или как-то по-другому, но суть не меняется: это источник, или то, из чего порождается Порядок и Закон в проявленном мире.

Второе первоначало Платон устами Тимея называет «Иным». Это нечто неоднородное, постоянно находящееся в движении, нечто не имеющее формы. Когда в «Тимее» говорится об этом начале, используются такие слова, как Кормилица, Пространство, Восприимница. Это матрица или глина, в которой формы, идеи образуют отпечаток и таким образом порождаются проявленные предметы. Объясняя эту вторую причину, Платон использует образ золота:

Первоначала

В системе, изложенной в «Тимее», важное место занимает и представление о первоначалах. Первое из них связывается с такими понятиями, как «вечное», «тождественное». Это Нечто —

”

Положим, некто, отлив из золота всевозможные фигуры, без конца бросает их в переливку, превращая каждую во все остальные; если указать на одну из фигур и спросить, что же это такое, то будет куда осмотрительнее и ближе к истине, если он ответит «золото» и не станет говорить о треугольнике и прочих рождающихся фигурах как о чем-то сущем,— ибо в то мгновение, когда их именуют, они уже готовы перейти во что-то иное,— и надо быть довольным, если хотя бы с некоторой долей уверенности можно допустить выражение «такое». Вот так обстоит дело и с той природой, которая приемлет все тела. ... Природа эта по сути своей такова, что принимает любые оттиски, находясь в движении и меняя формы под действием того, что в нее входит, и потому кажется, будто она в разное время бывает разной;

«Тимей», 50b

Из этих двух первоначал («Тожественное» и «Иное») порождается видимый Космос. С одной стороны, есть констатация того, что мир (Космос или Вселенная) постоянно находится в процессе изменений, он не принадлежит к миру идей, или к чему-то однородному и тождественному. С другой стороны, в Космосе присутствуют порядок, соразмерность и гармония, которые не появились внезапно. Платон не принимает идею о самоорганизующейся материи, согласно которой порядок и организация возникают в процессе эволюции материи. Платон исходит из предпосылки, что существует источник порядка и гармонии.

Говоря об этих двух началах и их порождении, используется образ отца, матери и их

сына. Образ отца используется для Тожественного первоначала. Иное, или материальное первоначало, соотносится с образом матери. Проявленный Космос — это есть их сын, следствие или результат взаимодействия этих двух начал.

”

Теперь же нам следует мысленно обособить три рода: то, что рождается, то, внутри чего совершается рождение, и то, по образцу чего возрастает рождающееся. Воспринимающее начало можно уподобить матери, образец — отцу, а промежуточную природу — ребенку

«Тимей», 50d

Демииург

Демииург буквально — ремесленник или тот, кто создает. Демииург в «Тимее» это определенная активная сила, которая, взирая на образец, идеи или формы, и используя их как модель, создает Космос. Платон использует Демииурга как образ, с помощью которого передает определенные идеи.

Демииург начинает создавать тело Космоса, душу Космоса, и в процессе этого творения возникает проявленный мир. Платон утверждает, что Космос — это живое существо. Демииург его порождает и дает ему проявленное тело. Согласно Платону, Демииург создает Космос, потому что он благ, а не для того, чтобы кому-то навредить. И так как Демииург благ, он желает создать самый лучший мир, какой только возможно. И поэтому Демииург наделяет мир душой, ибо, как перед этим говорит Платон, любое совершенное творение должно обладать душой.

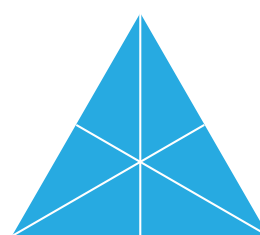
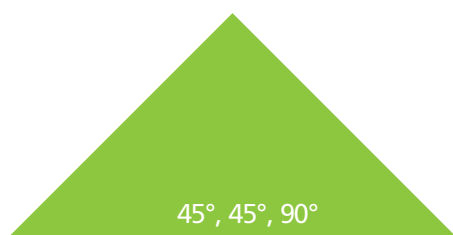

Уильям Блейк. «Великий архитектор», 1794 г.

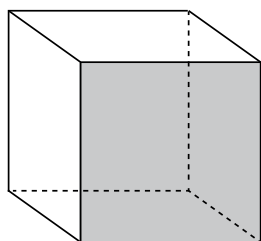
Тело Космоса

Рассматривая Тело Космоса, Платон использует концепцию четырех стихий — земли, воды, воздуха и огня. Представление о четырех стихиях существовало еще и раньше, но Платон переосмысливает эти представления. Когда Демиург начинает создавать Тело Космоса, то из матрицы (второе первоначало) он извлекает эти четыре элемента. И далее говоря о них Платон использует язык математики. Каждый из элементов связан с определенной геометрической фигурой. А именно — землю Платон связывает с кубом, воду с икосаэдром, воздух с октаэдром, огонь — с тетраэдром. Все эти четыре стихии, выражаясь математическим языком, есть правильными многоугольниками. В математике, именно с диалога «Тимей», они известны как пять платоновых тел. Остается еще одна пятая

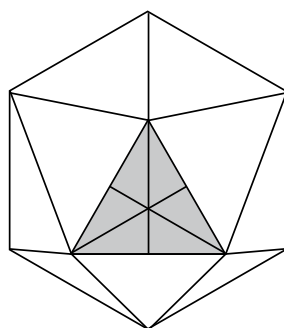
Базовые
треугольники:

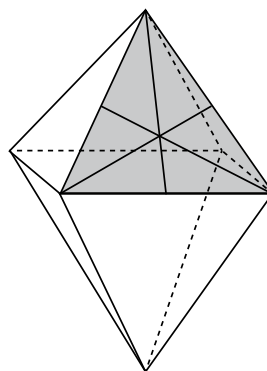
Четыре основные стихии:

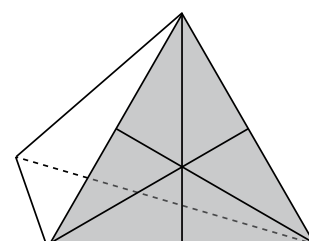
земля

вода

воздух

огонь

математическая фигура — это додекаэдр. В диалоге говорится, что когда Демиург создавал космос, то взирал на нее как на образец. Позже додекаэдр начинает ассоциироваться с эфиром. Платон объясняет, что связь этих фигур со стихиями не случайна: куб самый устойчивый, поэтому он наиболее соответствует стихии земля; тетраэдр более всего подобен огню, так как одна из характеристик огня — это его постоянная направленность вверх; точно так же воздух — его способность к проникновению подобна острым углам октаэдра. Икосаэдр напоминает шароподобную каплю воды, которая может легко кататься. Таким образом, определенные характеристики стихий связаны с каждой из этих фигур. Важно то, что согласно Платону в основе мира находятся математические структуры. В Древней Греции возникают разные взгляды на то, как устроена материя или что лежит в основе материи: школа Демокрита говорит, что есть неделимые частицы — атомы, а Аристотель, что материя постоянно делима. Платон имеет интересный взгляд на этот вопрос: он говорит, что в основе материи есть симметрические математические структуры. Здесь можно вспомнить, что в одной из своих статей известный физик 20 века Вернер Гейзенберг, говорит о связи современной науки с учениями Античной Греции. Он говорит интересную вещь: что важные вопросы были заданы уже тогда. Позже были получены эмпирические факты. Но сами вопросы и концепции, такие как движение, пространство, материя,— появляются еще в Древней Греции. Более того, он указывает, что если мы посмотрим на разные схемы, взгляды,

которые существовали в тот момент в Греции, именно взгляд Платона ближе всего к тому, о чем говорит современная физика:

”

Платон был прав, когда верил, что в средоточии природы, делящейся до мельчайших единиц материи, мы находим, в конечном счете, математические симметрии.

В. Гейзенберг,

«Закон природы и структура материи»

Идея о том, что в основе всего лежит число, имеет свои корни в пифагорейском учении. Пифагору приписывают известную фразу: «Все есть число». В «Тимее» мы находим развернутое изложение этой идеи.

Мировая душа и иерархическое устройство Космоса

Согласно Платону, Космос не ограничивается только телом. Более того, он утверждает, что душа довлеет над телом. Если брать человека, мы можем констатировать, говорит Платон, что душа более важна, чем тело. Точно так же у самого Космоса должно быть нечто, что мы можем назвать Мировой Душой. Понятие души часто связывают с идеей движения. Например, одно из определений души — это самодвижущееся начало.

		1	
	2		3
4			9
16			27

Душа Космоса, говорить Тимей, имеет сферическую форму, так как сфера является самой идеальной фигурой, самой завершенной. Душа полностью пронизывает тело и, более того, она его обволакивает. В «Тимее» говорится, что душа не может принадлежать исключительно идеальному или тождественному миру — в ней есть нечто ближе к материальному, или смертному, и то, что ближе к тождественному, или идеальному. Говорится, что, когда Демиург начинает творить Душу Космоса, он берет в равных частях смертное и бессмертное. И комбинация этих частей порождает Мировую Душу. Здесь Платон подчеркивает, что Мировая Душа не есть нечто монотонное, в ней есть определенная структура. С другой стороны в основе находится математическая пропорция.

Говоря о строении души, Тимей упоминает о семи сферах. Демиург создает Космос, в котором Земля находится в центре, а Солнце — на одной из сфер (геоцентрическая модель). Есть сфера Луны, сфера Меркурия, сфера Солнца, сфера Марса, сфера Венеры, сфера Сатурна, а восьмая сфера — неподвижных звезд. Демиург создает порядок — организует семь сфер, которые между собой взаимосвязаны. Интересно заметить, что, если в «Тимее» Платон описывает геоцентрическую модель, то в конце своей жизни, предполагают, что он принял схему, которая ближе к учению Пифагора. Согласно же ей, в центре находится огонь — центральный всемирный огонь, вокруг которого вращаются и Солнце, и Земля, и другие планеты.

Мир живых существ

После размышлений над построением Тела Космоса и Мировой души диалог переходит к рассмотрению богов. Их Платон связывает с планетами — тело каждого бога есть одно из светил. Далее Тимей говорит, что Мир еще не закончен, не хватает ряда живых существ, одними из которых являются люди. Интересен тот момент в диалоге, когда Демиург, высший Бог, творец космоса, начинает создавать людей. Демиург обращается с речью к богам. Он говорит, что если я начну творить людей, они будут бессмертны, но согласно той роли, которую им суждено играть, они должны быть смертными. Поэтому он поручает творение людей низшим богам.

”

«Боги богов! Я — ваш демиург и отец вещей, а возникшее от меня пребудет неразрушимым, ибо такова моя воля. Разумеется, все то, что составлено из частей, может быть разрушено, однако пожелать разрушить прекрасно сложенное и совершенное было бы злым делом. А потому, хотя вы, однажды возникнув, уже не будете совершенно бессмертны и неразрушимы, все же вам не придется претерпеть разрушение и получить в удел смерть, ибо мой приговор будет для вас еще более мощной и неодолимой связью, нежели те связи, что соединили при возникновении каждое из ваших тел. Теперь выслушайте, чему наставит вас мое слово. Доселе еще пребывают нерожденными три смертных рода, а покуда они не

”

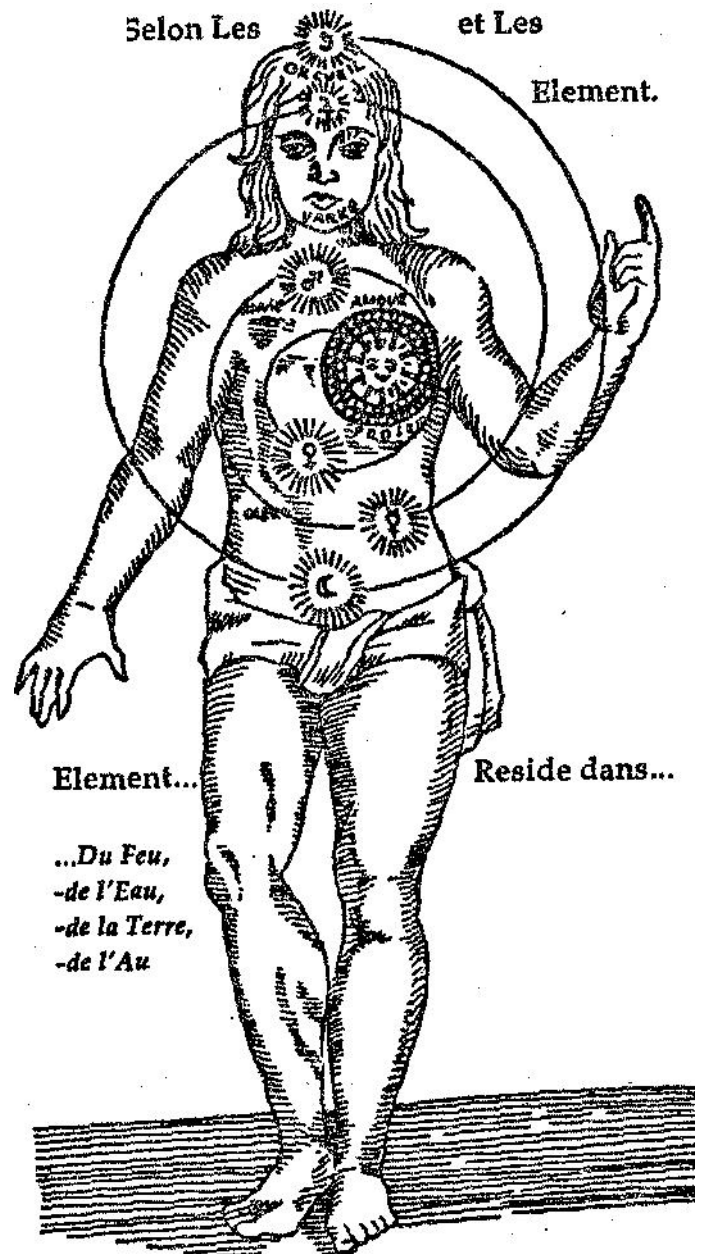
возникли, небо не получит полного завершения: ведь оно не будет содержать в себе все роды живых существ, а это для него необходимо, дабы оказаться достаточно завершенным. Однако, если эти существа возникнут и получают жизнь от меня, они будут равны богам. Итак, чтобы они были смертными и Вселенная воистину стала бы Всем, обратитесь в соответствии с вашей природой к образованию живых существ, подражая моей потенции».

«Тимей», 41a

Дети Демииурга, услышав речь своего отца, приступают к работе. Они берут в долг части огня, воздуха, воды, земли и начинают творить человека — это смертная часть человека. Бессмертную часть — которая присуща высшему богу — дает Демииург. Тело человека, как его низшая часть, творится низшими богами, но именно суть человека приходит из самого высшего источника — из Демииурга. Эта идея, что проявленный мир творится низшими богами, но в человеке есть нечто присущее самому высшему источнику, появляется позже в гностических учениях, где говорится, что человек в этом мире странник, что его родина — это обитель главного Бога. Страсти человека — это темница, которая его сдерживает, но его реальный дом, обитель человека, находится не в этом мире. Эта идея развивается позже, но корни можно проследить в «Тимее».

Дальше в «Тимее» описываются детали о том, как создаются разные органы тела, за что они отвечают и как возникают болезни человека. Основным источником болезней есть отсутствие соразмерностей и отсутствие

правильной меры. Хотя, согласно Платону, именно Душа есть главное в человеке, но должно присутствовать и гимнастическое воспитание. Например, людям, занимающимся математикой, рекомендуется какое-то время уделять спорту, а спортсмены, олимпийцы, должны, насколько возможно, приобщаться к наукам или к искусствам. Отсутствие меры или дисбаланс, т.е. нарушение соразмерности, приводит к болезням или делает человека менее счастливым.

Гравюра, символизирующая связь человека и космоса (человек-микрокосм)

Назначение человека

В завершении диалога говорить о задаче человека. Хотя человек смертен, его подлинная бессмертная часть не принадлежит дольному миру. Поэтому задача человека — вернуться в свою небесную обитель. Те, кто упражняются в философии, в искусствах, т.е. те, кто актуализируют бессмертную часть души, достигают счастья, обретая подлинную целостность и возвращаются на те звезды, с которых они пришли.

Заключение

Платон пишет, что человеку свойственна так называемый философский эрос-устремленность к Вечному, к подлинному бытию, страстного

желания актуализировать бессмертную часть души. В «Тимее» мы находим разработанное мировоззрение, призванное к тому, чтобы дать основу для данного этического посыла: цель человека — это проявление и актуализация его внутренней Сущности. В «Тимее» есть разные интересные идеи, но можно сказать, что диалог в первую очередь имеет мировоззренческую установку. Платон в «Апологии Сократа» говорит, что неосознанную жизнь не стоит жить. Другими словами, жизнь, которая не наполнена осознанием или мыслью, — не стоит жить. И напротив, жизнь осознанная предполагает согласованное представление о Себе, о Море, о месте человека в этом мире. «Тимей» есть одним из возможных ответов на эту потребность.

ОСВІТА: НАВІЩО?

■ Арчана Самартх

Ваші діти — це не ваші діти.

Вони сини і дочки Життя, устремління до самого себе.

Вони з'являються через вас, але не з вас, І, хоча вони з вами, ви не господарі їм.

Ви тільки луки, з яких послані вперед живі стріли, яких ви кличете своїми дітьми.

Лучник бачить свою мету на шляху в нескінченне, і це Він згинає вас своєю силою, щоби Його стріли могли летіти швидко і далеко.

Нехай ваше згинання в руках цього Лучника буде вам в радість,

Адже він любить не тільки свою стрілу, що летить, а й свій лук, що лишається на місці.

Халіль Джебран

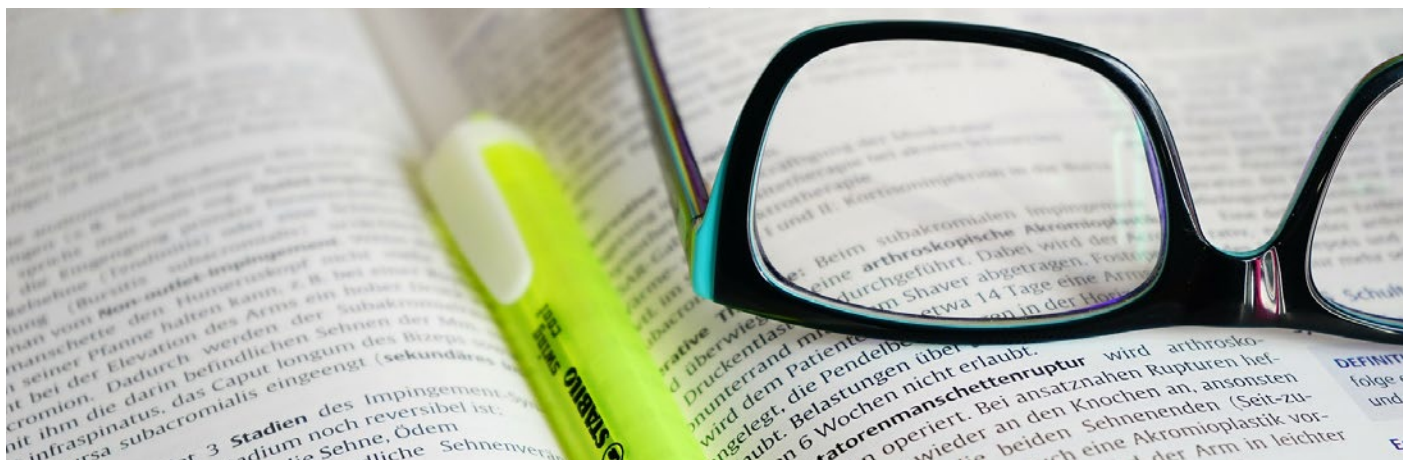
Уявіть дитину. Чи ваше обличчя не прояснилося посмішкою, а думки не заяскравили образами безтурботного сміху, невинності та надзвичайної енергійності? А тепер погляньте на дитину, зазирніть їй в очі. Чи ви не помітили в них життя, яке чекає на самовираження? Дитина уособлює людський потенціал, який готовий вибухнути та проявити свою неповторність. Дитина прагне знати, розуміти, розгадувати таємниці, і відчуває при цьому благоговіння та радість. Пам'ятаю семирічну дитину з селища Хампі (Індія), яка мені пояснювала, чому кам'яні стовпи храму Віттала, коли по них ударити, звучали палітрою усіх

сімох нот. "Стовпи — це як розтягнута резинова стрічка. Якщо ви проведете пальцем по розтягнутій резиновій стрічці, хіба вона не зазвучить?" Можливо, це не найточніша чи найповніша відповідь, але яке спостереження... у дитини, яка ніколи не ходила у школу!

Дітьми ми теж могли проявляти таке відчуття дива, інтуїтивне розуміння, яке допомагало нам поєднати на перший погляд такі різні речі. Чи ми досі на таке здатні? Чи ж ми пожертвували цю здатність в обмін на досягнення шкільної програми, загубили у намаганні забезпечити "яскраве майбутнє".

Уже від зачаття батьки мріють, як скерують свою дитину до сповнення бажань... часто саме своїх. Пам'ятаю, як один із батьків трирічної дитини спитав: "Ви можете визначити схильності моєї донечки і сказати, чи вона зможе стати хірургом, як її тато?"

Система освіти розроблена, щоби визначати-складати-класифікувати. Чи вона підходить для нашої школи? Чи він знає напам'ять алфавіт ще до того, як переступить поріг школи? Чи вона ввійшла у 2 відсотки найкращих учнів? Чи він зможе стати юристом, програмістом? Вам не здається, що ми визначаємо, чи кожна дитина може втиснутися в певний шаблон, замість того, аби виявляти її потенціал? Виживши після суворої школи, ми починаємо перегони за "найкращий" уні-

верситет чи курси навчання на програмістів. Наші академічні установи щороку штамбують лікарів, юристів та програмістів. Безсумнівно, суспільство потребує усіх їх... але може постати запитання: чи в цьому мета освіти? Це мені нагадує пісню Пінк Флойд: "Нам зовсім не потрібна освіта... Насправді ти лише чергова цеглинка у стіні."

Зі зростанням доступних спеціальностей у сфері освіти, здається, що кожна людина зараз має можливість стати тим, ким хоче бути. Але питання в тому, хто вирішує, що краще для кожного? Батьки? Система освіти? Чи, можливо, сама людина? І чи сучасна система робить правильний вклад, аби учні справді виявляли свій неповторний потенціал? І куди може привести цей потенціал? Просто до професії чи до покликання, задля якого ми народжені? Чи це може означати навіть більше?

Латинське слово "*educere*", з якого походить англійський відповідник слова освіта (*education*), означає виводити або витягувати. Це передбачає, що початкове прагнення освіти, — дати життя потенціалу, який уже є в кожній дитині, в кожній особистості, аби виявити найкраще, що є всередині. Так, головне — не те, чого можна навчити ззовні, а те, що лежить всередині.

Наша академічна система має свої переваги, але в той же час має і свої недоліки. Виявивши це, постали декілька альтернативних систем. Наприклад, підхід Монтесорі підкреслює цю мету освіти: не завалити дитину фактами, а вишукати у ній природне прагнення навчатися. Підхід Монтесорі дозволяє дітям обирати собі заняття та навчальні завдання, які задовольняють саме їхні потреби на усіх рівнях — фізичному, соціальному, розумовому та емоційному.

На початку XX століття Рудольф Штайнер започаткував Вальдорфську освіту, стверджуючи: "Вальдорфська освіта — це не педагогічна система, а мистецтво пробуджувати те, що насправді є в людині".

Ключовим є те, що лежить всередині нас. У "Державі" Платон пише про те, що кожна людина має присвятити своє життя тому, що відповідає їй найкраще, і роль освіти в тому, щоби визначити, до чого схильна і здатна кожна людина. Далі Платон стверджує, що найвища мета освіти — це знання Блага, виховати кращу людину, і це не звичайна обізнаність у певних перевагах та задоволеннях. Це виводить за межі розуміння освіти як здобуття знань, навичок чи умінь, натомість роль освіти пов'язана з вирізьблюванням якості з чоловіка чи жінки; якою людина є, якою може бути, а не що вона може виконати чи досягти.

Читач, звичайно, може запитати, чому ми пропонуємо повернутися до первісних часів, якщо маємо такі здобутки, як електронне навчання та віртуальні лабораторії, які сьогодні служать засобами передачі освіти. Та попри увесь прогрес, якого ми досягли, здається, наше суспільство та академічна система платять за це завелику ціну.

Індія посідає сумне 1 місце у світовому рейтинзі самогубств людей у віці 15—29 років, і серед 10 найчастіших причин — нездача іспитів. Академічне досягнення (або його відсутність) вважають причиною депресії в учнів-підлітків, а діти уже з п'яти років страждають від страху говорити перед людьми. Звичайно, це вказує на те, що не все так добре в коридорах освіти. Звичайно, буде лукавством не сказати, що та сама система освіти виховала нобелівських лауреатів, науковців та літераторів, яких визнають у всьому світі. І все ж, дивлячись в аеропорту на високоосвіченого, успішного та виснаженого частого гостя авіаліній, задумуєшся: чи він знайшов те, що шукав?

То чого ж ми насправді шукаємо? Розуміння греків людини може пролити трішки світла. Грецькі філософи розглядали людину у трьох окремих площинах: Сомі, Психі та Нусі. Платон вважав, що цілісна освіта живить людину

на кожному з цих рівнів. Платон стверджує: *“Не навчайте молодих людей силою та грубістю, але спрямуйте їх до навчання тим, що приваблює їхній розум, аби ви могли краще й точніше розпізнати особливу схильність генія кожного з них”*.

- **Сомі** — це фізична площина, яка складає те, що можна відчувати; тіло;
- **Психі** — стосується емоційного та ментального вимірів, які вказують на те, що нам подобається чи не подобається, відбивають наші почуття та бажання, відбивають наші погляди.
- **Нус** — наше найвище “я”, наш духовний вимір. Це вічна душа, яка віддзеркалює ідеали та закони нашого всесвіту.

Для Сомі Платон радить гімнастику та правильне харчування. Сам Платон досягнув майстерності у рукопашному бою, і відповідно був “діячем” настільки ж, наскільки “мислителем”. Аби виховати Психі, Платон радив вчення дев'яти муз: Астрономію, Арифметику, Геометрію, Історію, Театр, Поезію, Музику, Риторіку та Алгоритм, — ця навчальна програма була розроблена, аби допомогти учням досягнути порядку та краси, які існують у всесвіті, у житті. А для Нусі, духу, Платон радив Філософію. Саме через Філософію, стверджував він, ми можемо віднайти правду та пізнати, хто ми є насправді.

Платон підкреслював, що освіта має враховувати потреби людини відповідно до її віку та стану. Для дітей до 7 років, які перебувають у стані “сприйняття”, він наполягав, аби вони спілкувалися з природою, і так вони

вчитимуться основоположних принципів життя та взаємозв'язків у світі. Споглядання різноманітності та неосязності природи може з самого дитинства плекати визнання вищої дійсності та відчуття скромності. Відкриваючи світ навколо, діти також розвивають найсуттєвіший інструмент — уяву — яка, згідно з Платоном, є єдиним шляхом єднання з дійсністю. У віці до 10 років, коли життєва енергія досягає своєї вершини, Платон пропонує розповіді про героїв, які надихатимуть та скеровуватимуть цю безмежну енергію. Легенди, які оповідають про цінності та внутрішнє життя, з якими діти захоплюватимуться, наприклад, Арджуною, а не покемонами чи Бетменом. А підлітковий стан — це стан, коли освіта має зосередитися на сприянні переходу від “сприймача” до “діяча”, того, хто зуміє робити внесок у справу. Ось тут сіяють зерна справжніх “громадян”.

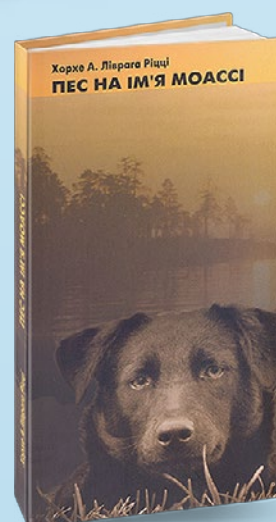
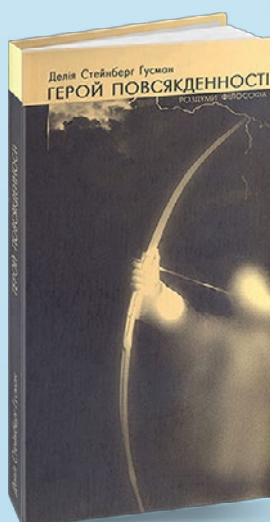

Сьогодні освіта ніби зосереджена на впливанні прописаних знань, а не сприянні здобувати знання через дослідження. Внаслідок цього ці згустки енергії стримуються за шкільними партами замість того, щоби грати на вулиці, досліджувати, спостерігати та вивчати біологію та фізику через підручники природи. Дітей змушують писати ще до того, як їхні м'язи розвинулися. Чи тоді не дивина, чому вони ненавидять писати, чому такі неспокійні, недостатньо уважні та надактивні.

Більше того, мета освіти, згідно з Платоном, — це не просто особистісний ріст, але й служіння державі. Насправді, Платон вбачав особистісний ріст у складному зв'язку із розвитком держави, країни. У цьому ключ. Доки освіту розглядають як засіб особистісної вигоди, освітній процес буде зіпсованим та обмеженим. Коли ж її мета — вийти за межі себе, вона виховує погляд, який не обмежений бажанням досягати, але закликає робити внесок. Вона переносить увагу від “я” до “ми”. У світі, в якому все більше протистоянь, можливо, саме освіта, яка єднає людину з людиною, єднає людину з природою, гармонізує тіло та душу, є відповіддю.

Переклад з англійської: Любонько Катерина

 [Оригінал статті тут](#)

Книги видавництва можна придбати у будь-якому відділенні «Нового Акрополя» або замовити доставку:

▪ Вінниця (097) 865-89-92	(067) 656-33-62; (066) 753-43-78	▪ Полтава
▪ Дніпро	▪ Львів	(095) 127-33-14; (067) 504-00-16
(066) 170-68-41; (068) 856-24-72	(098) 448-98-00; (093) 713-23-00;	▪ Харків
▪ Запоріжжя	(032) 255-63-77	(073) 009-04-63; (095) 008-55-09
(093) 361 81 86, (050) 451 50 77	▪ Миколаїв	
▪ Івано-Франківськ	(0512) 47-42-72, (066) 685 39 22	
(068) 68-61-881; (095) 46-45-436	▪ Одеса	
▪ Київ	(067) 348-51-30; (048) 726-52-28	

25 років
в Україні

НОВИЙ АКРОПОЛЬ
КУЛЬТУРНА АСОЦІАЦІЯ

Філософія
Культура
Волонтерство

ФІЛОСОФІЯ ДЛЯ ЖИТТЯ

курс лекцій
та практичних занять

Ідея курсу:

Крізь традиції, культури та філософські вчення Сходу та Заходу
до кращого пізнання себе, людей та світу.

Ми пропонуємо практичну філософію, яка буде корисною всім і кожному.

Чому філософія?

Тому що важлива

... є багато запитань, на які ми ще не знаємо відповідей, але дуже хочемо їх дізнатися. Починаючи з особистих — про призначення, майбутнє, вибори, перед якими стоїмо, і закінчуючи суспільними, культурними та історичними питаннями.

Тому що практична

... йдеться не про те, щоб отримати якомога більше інтелектуальних знань, а про те, щоб ідеї, що нас зачепили, втілити у життя. Для нас філософія — це спосіб життя, філософ не спостерігач, а людина з активною життєвою позицією, яка здатна нести відповідальність за своє власне життя, за суспільство і світ.

Тому що для кожного

... філософія як «любов до мудрості» є природньою для людини, яка шукає та прагне зрозуміти сенс життя. Це мужність іти своїм шляхом, випробовувати себе, не боятись помилок та щодня проживати день наче він останній, як казали стоїки. Для цього не обов'язково потрібна вища філософська освіта, лише сильна мотивація.

Для тих,

...хто ніколи не зупиняється та завжди відкритий до нового.

...кому цікаве порівняльне вивчення різних філософських течій, культур, традицій...

...хто бажає брати участь у культурних, соціальних та екологічних волонтерських проектах.

...хто шукає односторонніх для благородних справ.

ПРОГРАМА НАВЧАННЯ ►►